

БРАНИСЛАВ МАТИЋ ПОВОДОМ 30 ГОДИНА РАДА „ЛОГОСА” ВЛАДИМИРА
МЕДЕНИЦЕ

Диверзија и подвиг

Поново је призвао у нама најважније токове и идеје словенског богомислија и оставио их да делују. Упропастио је три века планског позападњавања Срба по дубини. Преокренуо је векторе колонијалне културе онако како је млади мајор Војислав Николајевић, сав изранављен и једва жив, променио ток Кумановске битке, Првог балканског рата и новије српске историје. Без кукања и самохвалисања, уз удео труда и чуда, надоместио је све неопходно чега нема. Својим животом и здрављем платио је сваку своју реч. Не могу се накајати српски непријатељи који су га потценили. Дошао сам да се овде пред вама, и са вама, поклоним постигнућу овог човека, брата нашег

Биће да није случајност него повезаност вишег реда то што тридесет година подухвата званог „Логос” Владимира Меденице обележавамо баш у време када се навршава шест векова од настанка *Свете Тројице* Андреја Рубљова, једне од најважнијих, најлепших и најзагонетнијих светих слика у православној васељени. Та света слика, кроз коју на вишње путеве исходимо већ шест стотина година, својом тајном и својом историјском позадином увезала је исихазам (паламизам) са руским пространством, са херцлендом, срцем света. Увезала је највиши смисао Сина Божјег са словенским царством.

Било је то у време када се овде к небу уздизао Бели Град деспота Стефана. На врху највише куле у његовом замку, кажу, био је застакљени видиковац са библиотеком, а ту,

надомак, преписивана су три Григорија: Григорије Богослов, Григорије Синаит и Григорије Палама. Около, у недоглед, свој последњи велики средњовековни сан сневала је српска деспотовина, жариште источне ренесансе, старије и боље од оне западне.

Као звук звона из велике даљине, као мало златног праха донетог на обући непознатих ходочасника, слична увезивања разазнајемо и у подухвату „Логос” Владимира Меденице, његовом делу већем од живота.

Није Владимир Меденица открио златни и сребрни век руске културе. Много пре знали су за то најбољи међу нама. На пример, Јустин Поповић 1916. накратко студира у Петрограду, пред револуцију, и све те ауторе чита на руском. Потом ће те спознаје уградити у свој први докторат (*Философија и религија Достојевског*), који је одбијен на Оксфорду због оштре критике Запада.

Меденица је урадио нешто друго. Премостио је страшну *драму прекида* у српској култури, идеји и мишљењу у двадесетом веку. Вратио је међу нас, поново призвао у нама, најважније токове и идеје словенског богومислија. Учинио их је једним од суштински најживљих била данашње српске културе. Зато вечерас нисам дошао да говорим о ма којој конкретној књизи Владимира Меденице, него да се овде пред вама, и са вама, још једном поклоним великом постигнућу овог човека, брата нашег.

Много је димензија и слојева онога што ради Владимир Меденица.

Много је његових књига сасвим одређено утицало на наше животе и личности.

Указаћу вечерас само на два елемента, мени нарочито блиска.

ВИСОКОУМНА ДИВЕРЗИЈА У КОЛОНИЈАЛНОЈ КУЛТУРИ

Оно што деценијама *живи и ради* издавач Владимир Меденица представља *високоумну и идејну диверзију у колонијалној култури*

У протеклих три или четири века много времена, новца, знања и моћи уложено је у позападњачење Срба по дубини, њихове културе, вере, идеје, уметности, погледа на свет. Изнад свега, њихове самоспознаје, самопоимања.

Још од осамнаестог века, и преласка Срба из турског ропства у католичко аустријско царство, из чуварног сећања на златно средњовековље право у барок, ми можемо сустопице пратити та хтења, те процесе, тај пројекат. Деведесетих година двадесетог века, у време распада Југославије, чинило се да је позападњачење Срба неповратно завршено.

Тада, поред свега осталог, пред нас поново почиње да израња (преко Меденице и „Логоса“) сребрни век руске културе. Висина духа, снага мисли и идеје, боготражитељска ватра, јуродиво и самопрегорно испитивање крајњих граница, својом крвљу и својим животом плаћена свака своја реч. Надвремена снага православља као правожитија. Верност Христу и у понору, и у рушевинама. *Од Оца, кроз Сина, у Светом Духу.*

Пред том светлошћу, пред том поредбеном јединицом, три века позападњачавања Срба спадало је као краста, као вашарска маска са нашег лица. Није Меденица седео у прикрајку и думало како да сруши Запад. Не. Он нам је на просто показао Исток, прави, наш, православни, словенски, христовосни. Све остало казало нам се само.

Зато ово и сматрам *високоумном диверзијом у колонијалној култури.*

КУЛТУРНИ ПОДВИГ ПРВОГ РЕДА

Други мени нарочито важан елемент у подухвату „Логос” Владимира Меденице јесте: *културни подвиг првог реда*

На жалост, стицајем историјских и других околности, ми смо много пута морали да утврђујемо то градиво.

Кад останеш суштински без своје државе, или оно што би требало да буде твоја држава ради против тебе, кад се распадне поредак вредности и високо се подигну сутерени, кад се чини да дух расипања и расула глође наше последње кости, и да је прекасно за све — тада на сцену мора ступити самосвесна богообразна личност и преузети одговорност. Личним подвигом и жртвом, уз удео труда и чуда, она преокреће ток судбине, ток историје, векторе културе. Надомешћује све неопходно чега нема. Онако како је млади Београђанин мајор Војислав Николајевић, сав изранављен и једва жив, променио ток Кумановске битке, Првог балканског рата и новије српске историје.

Кад год желим да пресечем неку српску малодушност и самопљуцкање, и кад желим да укажем на *културни подвиг првог реда*, помињем „Логос” и Владимира Меденицу. Сада, кад „Логос” навршава тридесет година рада, мислим да је свима јасно зашто то чиним.

Године 2018, правећи велику монографију о његовом родном граду, уврстио сам Владимира Меденицу међу знамените Румљане, тамо негде између Атанасија Стојковића и Бране Црнчевића. Меденица то није хтео, али нисам га ни питао. Тако је он успео још једну ствар, скоро немогућу међу Србима: још за живота постао је *признати* пророк у свом селу. На здравље му.

<

(Беседа у Галерији „Полет”, Београд, 24. април 2025)

Објављено: субота, 26. април 2025, 22:13h